

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. першого заступника
начальника Інституту
майор внутрішньої служби
_____ Н.С. Калашник
_____._____2017 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДППП ЗВП 2.4.3.

за напрямом підготовки «Психологія» 6.030102

факультет психологічний

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за напрямом підготовки 6.030102 «Психологія» ступеня вищої освіти бакалавра, за денною формою навчання.

Розробники: Чичуга Марина Михайлівна, викладач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від ____ . ____ . 2017 року № ____

Професор кафедри практичної психології

_____ Ю.Ю. Бойко-Бузиль

Схвалено науково-методичною радою Інституту кримінально-виконавчої служби

Протокол від ____ . ____ . 2017 року № ____

Голова науково-методичної ради _____ Н. С. Калашник

1. Програма навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни є система науково-теоретичних знань про сутність та види девіантної поведінки, чинники, які спричиняють її виникнення, методи виявлення відхилень у поведінці, а також способи і методи психоконсультативної та корекційної роботи з особами з девіантною поведінкою.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, вікова психологія, психодіагностика, юридична психологія, пенітенціарна психологія, основи психологічного консультування, патопсихологія.

Забезпечувані дисципліни: основи психологічної практики, клінічна психологія, професійно-психологічна підготовка, психологічний спецпрактикум по спецкурсам.

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є формування знань щодо змісту, видів, психологічних чинників девіантної поведінки, розвиток умінь та навичок проведення психодіагностичної, консультативної та корекційної роботи з девіантами.

Завдання навчальної дисципліни:

- висвітлення соціально-психологічних основ та індивідуально-психологічних механізмів девіацій;
- визначення психологічних чинників їх виникнення;
- формування адекватного ставлення до девіантів;
- висвітлення особливостей діяльності психолога з консультативної, корекційної та терапевтичної роботи з особами з девіантною поведінкою;
- оволодіння знаннями та вміннями необхідними для ефективної та фахової психологічної роботи з особами з девіантною поведінкою.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри практичної психології які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою k_ppp@ukr.net.

Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Психологічні засади девіантної поведінки особистості

Тема 1. Поняття «норми» та «відхилення» у сучасній психологічній науці

Історична та соціально-психологічна сутність поняття норми як визначальної основи розуміння девіантності. Норма як основа організації міжособистої та міжгрупової взаємодії. Види соціальних норм. Традиційні, моральні та правові норми та їх співвідношення. Поняття девіантності. Асоціальна, протиправна та аморальна поведінка. Ознаки праворегульованої поведінки. Ознаки аморальної поведінки, види аморальності (Г. Бардієр). Професійно-організаційний підхід в оцінці поведінкової норми і девіацій. Норма як статистична категорія (Дж. Кангілем). Психологічний підхід до розуміння норми. Поняття психологічного здоров'я. Психіатричний підхід до

розуміння сутності норми та девіантності (П.Б. Ганушкін та ін.) Етнокультурний підхід. Гендерно-віковий підхід. Педагогічний підхід. Фемінологічні дослідження девіантної поведінки. Девіантність і інновація. Поняття девіантної особистості. Ознаки девіантності (О. В. Змановська). Рівні розвитку девіантності. Зв'язок аморальної, правопорушної та злочинної поведінки. Еволюційна сутність девіантності та проблеми соціального добору. Трансформації норми (І.В. Давидовський, С. Гроф, А. Маслоу, В. Віндельбанд та ін.). Сучасні концептуальні положення стосовно сутності норми і відхилень у соціогенезі.

Тема 2. Види, форми та структура девіантної поведінки

Структура девіантної поведінки. Індивідуальні (ізолювані) девіації. Групові девіації. Сімейні різновиди групових девіацій. Тимчасові, постійні, стійкі та нестійкі форми девіантної поведінки. Стихійні і заплановані форми відхилень у поведінці. Структуровані (організовані) і неструктуровані (погано організовані) форми відхилень у поведінці. Експансивні та неекспансивні форми девіантної поведінки. Альтруїстичні та егоїстичні форми девіантної поведінки. Усвідомлювані та неусвідомлювані девіації. Первинні та вторинні девіації. Сутність делінквентної поведінки. Типи особистості злочинців за К.К. Платоновим та їхня характеристика. Прояви делінквентної поведінки. Адиктивний вид девіантної поведінки. Поняття «адиктивної поведінки» та її сутність. Основні мотиви особистостей, схильних до адиктивної поведінки. Психологічні особливості осіб з адиктивною поведінкою (Б. Сегал). Феномен «жаги до гострих відчуттів» (В.А. Пертровський) та його наявність у адиктивних осіб. Ознаки залежності осіб з адиктивною поведінкою. «Відхід від реальності» адиктивних осіб. Види «втечі від реальності». Патохарактерологічний вид девіантної поведінки. Різновиди патохарактерологічної поведінки. Психопатії як різновиди патохарактерологічної поведінки. Основні мотиви осіб з даним видом поведінки. Виражені акцентуації характеру як різновиди патохарактерологічної поведінки. Основні мотиви осіб з яскраво вираженими акцентуаціями характеру. Невротичні розлади як різновид патохарактерологічних девіацій. Поведінка, заснована на символізмі та забобонних ритуалах як різновид патохарактерологічних девіацій. Психопатологічний вид девіантної поведінки. Аутодеструктивна поведінка як різновид психопатологічних девіацій. Вид девіантної поведінки, заснований на гіперздібностях. Обдарованість. Талант. Геніальність. Психологічні особливості обдарованих, талановитих і геніальних осіб. Ігнорування реальності особистостями, які мають гіперздібності. Агресивна форма девіантної поведінки та її різновиди. Ознаки агресивної поведінки. Аутоагресивна поведінка та її різновиди. Ознаки ауто агресивної поведінки. Порушення харчової поведінки як різновид девіацій. Форми порушень харчової поведінки. Сексуальні девіації і перверсії. Різновиди сексуальних девіацій.

Тема 3. Чинники девіантної поведінки особистості

Основні групи чинників, що обумовлюють існування явища девіантності: соціальні, економічні, політичні, правові. Феномен «порівняльної деривації» як

наслідок розшарування суспільства, наявності привілеїв у незначній кількості людей. Стан аномії (Е. Дюркгейм, Р. Мертон). Соціально-психологічні чинники, пов'язані з несприятливими особливостями взаємодії особистості зі своїм найближчим оточенням, з негативним впливом останнього на розвиток особистості. Орієнтація на норми асоціальної субкультури (Р. Клауорд, Л. Оулін). Теорія соціальної стигматизації (теорія символічного інтераціоналізму (Г. Беккер, Р. Таненбаум)). Особливості суспільного розвитку, що порушують взаємодію особи із соціальним середовищем (В.І. Кудрявцев). Роль сім'ї у становленні особистості з девіантною поведінкою. Кримінальні та аморальні родини. Конфліктні родини. Родини з недостатнім виховним ресурсом (неповні чи багатодітні). Педагогічно некомпетентні батьки. Стилі сімейного виховання, що сприяють відхиленню в особистісному розвитку дитини: гіперпротекція, гіпопротекція, емоційне відштовхування, підвищена моральна відповідальність тощо (А. Лічко, Е. Ейдемільер). Наявність угруповань однолітків з негативною спрямованістю як чинник девіантної поведінки важковиховуваних дітей. Роль ЗМІ у виникненні девіантної поведінки (А. Бандура). Роль екологічних чинників у формуванні адиктивної поведінки. Індивідуально-психологічні чинники, пов'язані з наявністю певних характеристик індивіда, які утруднюють процес його соціалізації. Психоаналітичний підхід. Причини девіантної поведінки згідно з А. Адлером, К. Хорні, Е. Фроммом. Представників біхевіоризму (Б. Скіннер, А. Бандура та ін.). Когнітивісти (А. Бек, Г. Келлі та ін.).

Розділ 2. Психологічна допомога особистостям з девіаціями поведінки

Тема 1. Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки

Мета психологічної діагностики особистості з девіантною поведінкою. Принципи психодіагностичної роботи з особами з девіантною поведінкою. Стадії психологічної діагностики особистості з девіантною поведінкою: попередня стадія, стадія уточнення, заключна стадія. Методи психодіагностики особистості з девіантною поведінкою. Метод спостереження. Предмет спостереження за поведінкою осіб з девіаціями. Параметри фіксації особливостей поведінки і зовнішнього вигляду осіб з девіантною поведінкою під час спостереження (за Н.Ю. Максимовою): загальний зовнішній вигляд, особливості мовлення, соціальна поведінка, настрій, ставлення до обстеження, особливості діяльності під час обстеження. Етапи спостереження. Карта спостережень Д. Скотта. Бесіда як метод дослідження девіантної поведінки особистості. Вимоги до проведення бесіди з особами з девіантною поведінкою. Основні прийоми методу бесіди в роботі з девіантними особами. Тестування як метод дослідження девіантної поведінки особистості. Методика визначення рівня домагань Хоппе. Стандартизовані самозвіти. Опитувальник діагностики агресивних та ворожих реакцій людини Басса-Даркі. Проективні методики: «Неіснуюча тварина», «Дім-дерево-людина», «Намалюй людину», «Малюнок сім'ї» «10 тварин». Методика виявлення фрустрації, розроблена С. Розенцвейгом. Характерологічний опитувальник (К. Леонгард). Вісбаденський опитувальник (Н. Пезашкін). Патохарактерологічний діагностичний опитувальник ПДО (О.Лічко). Клінічний опитувальник для виявлення і оцінки

невротичних станів (К. Яхін, Д. Менделєєвіч). Метод узагальнення незалежних характеристик.

Тема 2. *Основи психологічного консультування, корекції та терапії девіантної поведінки особистості*

Психолого-педагогічна допомога особистості, схильній до девіантної поведінки. Напрями психологічної допомоги: психологічне консультування, психокорекція, психотерапія. Психологічне консультування особистості з девіантною поведінкою. Інформування клієнта. Стратегії інформування клієнта. Особливості фокусування уваги під час інформування. Навчання навичкам саморегуляції в процесі психоконсультування. Навчання способам (механізмам) психологічного захисту: раціоналізація, проєкція, витіснення, ідентифікація, компенсація, гіперкомпенсація, фантазування, домінуючі або зверх цінні ідеї. Особливості організації консультування із застосуванням методів раціональної терапії (П. Дюбуа), логотерапії (В. Франкл), психології самореалізації (А.Маслоу), позитивної психотерапії (Н. Пезешкіан), когнітивної терапії (А.Бек), раціонально-емотивної терапії (А. Елліс) у роботі з особами з девіантною поведінкою. Психологічна корекція девіантної поведінки. Цілі психокорекції в роботі з девіантними особистостями. Види стратегій психокорекції (Ю.С. Шевченко). Аутотренінг. Прогресивна м'язова релаксація. Методика біологічного зворотного зв'язку. Нейролінгвістичне програмування. Психодрама. Програма роботи з дітьми молодшого шкільного віку у разі порушень розвитку особистості (Р.Овчарова). Корекційна програма для важковиховуваних школярів (за Ключе). Прийоми корекційно-виховного впливу на підлітків-девіантів (Ю. Клейберг). Психотерапія в роботі з особами з девіантною поведінкою. Цілі психотерапії. Сугестивні методи психотерапії: гіпноз, гетеросугестія, аутосугестія. Психоаналітичні методи: метод вільних асоціацій, реакції переносу і супротиву. Гештальттерапія: вправи, спрямовані на розширення свідомості з використанням принципу «тут і тепер»; формування завершених гештальтів за допомогою інтеграції протилежностей; робота з мріями тощо.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 2,5	Галузь знань: 0301 Соціально-політичні науки	За вибором	
	Спеціальність 6.030102 Психологія		
Кількість розділів – 2	Спеціалізація:	Рік підготовки:	
		4-й	-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр:	

		7-й	-й
		Лекції:	
		14 год.	год.
		Семінарські	
		14 год.	год.
		Практичні	
		16 год.	год.
		Самостійна робота	
		46 год.	год.
		Вид контролю:	
			Залік
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - ____ самостійної роботи курсанта - ____	Ступінь вищої освіти: бакалавр		

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Всього	денна форма				Всього	заочна форма			
		л	п	сем.	с. р.		л	п	сем.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Психологічні засади девіантної поведінки особистості										
Тема 1. Поняття «норми» та «відхилення» у сучасній психологічній науці	10	2	-	2	6					
Тема 2. Види, форми та структура девіантної поведінки	20	4	4	4	8					
Тема 3. Чинники девіантної поведінки	16	2	4	2	8					
Всього за розділом 1	46	8	8	8	22					
Розділ 2. Психологічна допомога особистості з девіаціями поведінки										
Тема 1. Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки	20	2	4	2	12					
Тема 2. Основи психологічного консультування, корекції та терапії девіантної поведінки особистості	24	4	4	4	12					
Всього за розділом 2	44	6	8	6	24					
Залік										
Усього годин	90	14	16	14	46					

4. Плани семінарських та практичних занять

Розділ 1. Психологічні засади девіантної поведінки особистості

Тема 1. Поняття «норми» та «відхилення» у сучасній психологічній науці

Питання до семінарського заняття:

1. Соціально-психологічна сутність поняття норми як визначальної основи

розуміння девіантності.

2. Норми поведінки та відхилення від них: основні дослідницькі підходи.
3. Рівні, ознаки та етапи розвитку девіантності.
4. Девіантність як механізм соціогенезу.

Тема 2. Види, форми та структура девіантної поведінки

Питання до семінарського заняття:

1. Структура девіантної поведінки.
2. Делінквентний вид девіантної поведінки.
3. Адиктивний вид девіантної поведінки.

Питання до семінарського заняття:

1. Патохарактерологічний вид девіантної поведінки.
2. Психопатологічний вид девіантної поведінки.
3. Вид девіантної поведінки, заснований на гіперздібностях.
4. Агресивна та аутоагресивна форми поведінки.
5. Порушення харчової поведінки.
6. Сексуальні девіації.

Завдання до практичного заняття:

1. Визначити ознаки залежної поведінки особистості.
2. Визначити ознаки агресивної поведінки особистості.
3. Визначити ознаки аутоагресивної поведінки особистості.

Завдання до практичного заняття:

1. Визначити ознаки психопатологічної девіантної поведінки.
2. Визначити ознаки патохарактерологічного виду девіацій.
3. Визначити мотиви осіб з патохарактерологічним видом девіантної поведінки.

Тема 3. Чинники девіантної поведінки

Питання до семінарського заняття:

1. Соціальні чинники девіантної поведінки.
2. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки.
3. Педагогічні чинники девіантної поведінки особистості.
4. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості.

Завдання до практичного заняття:

1. Скласти орієнтовну схему психологічного вивчення особливостей і чинників девіантної поведінки підлітка.
2. Підготувати невеличке есе «Роль ЗМІ у формуванні девіантної поведінки»

Розділ 2. Психологічна допомога особистостям з девіаціями поведінки

Тема 1. Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки

Питання до семінарського заняття:

1. Мета і стадії психологічної діагностики особистості.
2. Методи психологічної діагностики змісту і чинників девіантної поведінки особистості.

Завдання до практичного заняття:

1. Визначити умови використання методу спостереження у психодіагностичній роботі з особами з девіантною поведінкою.
2. Підібрати комплекс психодіагностичних методик для дослідження залежної

поведінки.

3. Підібрати комплекс психодіагностичних методів для виявлення патохарактерологічної поведінки особистості

Тема 2. Основи психологічного консультування, корекції та терапії девіантної поведінки особистості

Питання до семінарського заняття:

1. Напрями психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою.
2. Методи психологічного консультування особистості з девіантною поведінкою.

Питання до семінарського заняття:

1. Психокорекційна робота з особами з девіантною поведінкою.
2. Психотерапія девіантної поведінки.

Завдання до практичного заняття:

1. Підібрати ефективні техніки психологічного консультування осіб з адиктивною поведінкою.
2. Підібрати ефективні техніки психологічного консультування осіб з порушеннями харчової поведінки.

Завдання до практичного заняття:

1. Визначити актуальні методи та способи психокорекційної роботи з особами делінквентною поведінкою.
2. Визначити актуальні методи та способи психокорекційної роботи з особами з патохарактерологічною поведінкою

5. Завдання самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів передбачає підготовку рефератів та інформаційних повідомлень; роботу з конспектами, методичними розробками, підручниками, посібниками, періодичною та монографічною науковою літературою з веденням записів або конспектуванням необхідного матеріалу; складання словника навчальної дисципліни; розробку тестових завдань та мультимедійних презентацій з тем навчальної дисципліни.

5.1. Темі реферативних та інформаційних повідомлень:

1. Наукові підходи до оцінки поведінкової норми, патологій та девіацій.
2. Ідеальна норма, креативність та девіації поведінки.
3. Психологія гармонійної і нормативної поведінки.
4. Феноменологічна діагностика поведінкових стереотипів.
5. Стадії та рівні прояву девіантної поведінки.
6. Взаємодія індивіда з реальністю як основа оцінки девіантної поведінки.
7. Зловживання речовинами, що викликають стан зміненої психічної діяльності.
8. Характерологічні та патохарактерологічні реакції і розлади особистості.
9. Неестетична поведінка або девіації стилю поведінки.
10. Сексуальні девіації і перверсії.

5.2. Орієнтовний перелік питань для тестового контролю самостійної роботи

1. Що є предметом вивчення дисципліни «Психологія девіантної поведінки»?
2. Що таке «норма» та «відхилення»?

3. У яких категорій громадян може зустрічатися девіантна поведінка?
4. Що таке патохарактерологічна девіантна поведінка?
5. Який тип порушення взаємодії з реальністю зустрічається у людей з гіперздібностями?
6. Що є підставою для діагностики делінквентної поведінки?
7. Для якого виду девіантної поведінки є типовим феномен «жадання гострих відчуттів»?
8. Які типи «втечі від реальності» існують, на думку Н. Пезашкіана?
9. Які є напрямки психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою?
10. Як називається спосіб психологічної допомоги особі з девіаціями поведінки, при якому відбувається формування «особистої позиції»?
11. Що таке «маніпуляція» та «маніпулятивний вплив»?
12. Яке значення у психологічній допомозі особистості з адиктивною поведінкою має психокорекція?
13. Які методи психологічного консультування є дієвими у роботі з особистостями з психопатологічним видом девіантної поведінки?
14. Які методи психотерапії є ефективними при наданні психологічної допомоги особистості з наркотичною залежністю?
15. Які методи психотерапії є ефективними при наданні психологічної допомоги особистості з аутоагресивною поведінкою?
16. Які методи психотерапії є актуальними у роботі з агресивними підлітками?
17. Що таке «логотерапія»?
18. Що називають «антиципаційний тренінг»?
18. Який вид терапії є найбільш ефективним у терапії порушень харчової поведінки у вигляді анорексії?
20. У роботі, з якими видами та формами девіантної поведінки є найбільш ефективним перцептивно-орієнтований тренінг?

6. Індивідуальні завдання:

Індивідуальні робота передбачає підготовку наукових досліджень.

Тематика:

1. Соціальна стигматизація, як завада соціальної реабілітації та причина девіантності.
2. Ставлення особистості з девіантною поведінкою до самого себе.
3. Роль сім'ї у становленні особистості важковиховуваної дитини.
4. Стилї сімейного виховання як чинники девіантної поведінки особистості.
5. Рівень домагань як чинник девіантної поведінки особистості.
6. Методи дослідження психопатологічного виду девіантної поведінки.
7. Методи виявлення схильності особи до агресивної поведінки.
8. Методи виявлення схильності особи до аутоагресивної поведінки.
9. Методи дослідження комунікативних девіацій.
10. Способи саморегуляції емоційного стану в процесі психологічного консультування підлітка, який намагався вчинити самогубство.
11. Психокорекція агресивної поведінки.

12. Засоби психокорекції залежної поведінки (ігроманія).
13. Засоби психокорекції наркозалежної поведінки.
14. Психологічне консультування осіб з адиктивною поведінкою
15. Специфіка психологічного консультування осіб з делінквентною поведінкою.
16. Психотерапія в роботі з особами аутоагресивною девіантною поведінкою.
17. Психотерапія відхилень у харчовій поведінці
18. Психотерапія в роботі з особами залежними від психоактивних речовин
19. Психофармакологічна терапія девіантної поведінки
20. Психокорекція комунікативних девіацій.

7. Методи навчання та контролю

На лекціях, семінарських та практичних заняттях використовуються наступні методи навчання: словесні методи (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, інструктаж); інноваційні методи (ділові ігри, метод презентацій, робота в групах, кейс метод, мозковий штурм, коло ідей, метод проєктів); наочні методи (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи (вправи, практична робота, рольова гра, виконання діагностичного інструментарію); навчальна робота під керівництвом викладача (самостійна робота, написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, підготовка тестів).

До методів контролю відносяться: перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь курсантів, відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю; поточний контроль, здійснюється на кожному занятті в межах змістового модулю, має навчальний характер, може проводитися в формі опитування, виконання практичних та тестових завдань; проміжний контроль, здійснюється з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного і практичного матеріалу розділів дисципліни та передбачає виконання курсантами теоретичних та практичних завдань, а також тестового контролю; підсумковий контроль, проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни; опитування усне і письмове, дискусія, контрольні роботи, тестування, рольові ігри.

8. Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. Співвідношення понять «норма» і «відхилення».
2. Девіантна поведінка як психолого-педагогічна проблема.
3. Психологічна сутність поняття «девіантна поведінка».
4. Норми поведінки та відхилення від них: основні дослідницькі підходи.
5. Види норм.
6. Рівні та ознаки девіантності.
7. Етапи розвитку девіантності.
8. Девіантність як механізм соціогенезу.
9. Структура девіантної поведінки.
10. Делінквентний вид девіантної поведінки.
11. Адиктивна поведінка.
12. Патохарактерологічний вид девіантної поведінки.

13. Психопатологічний вид девіантної поведінки.
14. Вид девіантної поведінки на основі гіперздібностей.
15. Агресивна поведінка.
16. Аутоагресивна поведінка.
17. Порушення харчової поведінки.
18. Сексуальні девіації.
19. Комунікативні девіації.
20. Соціальні чинники девіантної поведінки.
21. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки.
22. Педагогічні чинники девіантної поведінки особистості.
23. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості.
24. Особливості ставлення особистості з девіантною поведінкою до себе.
25. Роль сім'ї у становленні особистості з девіантною поведінкою.
26. Роль ЗМІ у виникненні девіантної поведінки
27. Схема аналізу девіантної поведінки.
28. Мета і стадії психологічної діагностики особистості.
29. Особливості використання методу спостереження у психодіагностиці змісту і чинників девіантної поведінки особистості.
30. Специфіка підготовки та проведення бесіди з девіантними особистостями.
31. Метод тестування у виявленні девіацій поведінки.
32. Рівень домагань як чинник девіантної поведінки особистості.
33. Методи дослідження психопатологічного виду девіантної поведінки.
34. Методи виявлення схильності особи до агресивної поведінки.
35. Методи виявлення схильності особи до аутоагресивної поведінки.
36. Методи дослідження комунікативних девіацій.
37. Способи саморегуляції емоційного стану в процесі психологічного консультування підлітка, який намагався вчинити самогубство.
38. Використання Вісбаденського опитувальника (Н. Пезашкін) у діагностичній роботі з особами з девіаціями поведінки.
39. Особливості використання патохарактерологічного діагностичного опитувальника (А. Лічко) у діагностичній роботі з особами з девіаціями поведінки.
40. Використання методики визначення рівня домагань Хоппе у діагностичній роботі з особами з девіаціями поведінки.
41. Особливості використання опитувальника діагностики агресивних та ворожих реакцій людини Басса-Даркі у виявленні девіацій поведінки.
42. Використання проєктивної методики «Неіснуюча тварина» у виявленні девіацій особистості.
43. Використання проєктивної методики «Дім-дерево-людина» у виявленні девіацій особистості.
44. Використання проєктивної методики «Намалюй людину» у виявленні девіацій особистості.
45. Використання проєктивної методики «Малюнок сім'ї» у виявленні девіацій особистості.
46. Особливості використання характерологічного опитувальника (К.Леонгард)

у виявленні девіацій поведінки.

47. Особливості використання клінічного опитувальника для виявлення і оцінки невротичних станів (К. Яхін, Д. Менделєєвич) у діагностиці девіацій поведінки.

48. Метод незалежних характеристик у психодіагностиці девіантної поведінки особистості.

49. Метод вивчення продуктів діяльності у психодіагностиці девіантної поведінки.

50. Напрями психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою.

51. Методи психологічного консультування особистості з девіантною поведінкою.

52. Особливості організації консультування із застосуванням деяких методів терапії

53. Особливості психокорекційної роботи з особами з девіантною поведінкою.

54. Програма роботи з дітьми молодшого шкільного віку у разі порушень розвитку особистості (Р.Овчарова).

55. Корекційна програма для важковиховуваних школярів (за Клюге).

56. Психотерапія в роботі з особами з девіантною поведінкою. Цілі психотерапії.

57. Сугестивні методи психотерапії: гіпноз, гетеросугестія, ауто-сугестія.

58. Психоаналітичні методи психотерапії: метод вільних асоціацій, реакції переносу і супротиву.

59. Гештальт-терапія у роботі з особами з девіантною поведінкою.

60. Психофармакологічна терапія девіантної поведінки.

9. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)					Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
Мах 60 %					екзамен	
Розділ 1			Розділ 2		Мах 40 %	Мах 100 %
Т 1	Т 2	Т.3	Т 1	Т 2		
5	15	10	15	15		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74		D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

10. Рекомендована література

Основна

1. Азарова, Л. А. Психология девиантного поведения : учеб.-метод. комплекс / Л. А. Азарова, В. А. Сятковский. — Минск : ГИУСТ БГУ, 2009. — 164 с.
2. Азарова Л.А. Девиантное поведение и его профилактика: учеб. метод. комплекс / Л.А. Азарова. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2009. – 164с.
3. Білецька В.В. Девиантна поведінка учнів: форми, прояви, попередження (методичні рекомендації практичним психологам, соціальним педагогам, вчителям загальноосвітніх навчальних закладів) / В.В. Білецька. – Миколаїв, 2011. – 40 с.
4. Бондарчук О.І. Психологія девиантної поведінки: Курс лекцій / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2006. – 88 с.
5. Кондрашенко В.Т. Девиантное поведение у подростков: социально-психологические и психиатрические аспекты / В.Т. Кондрашенко. – Минск: «Беларусь», 1988. – С. 75-95
6. Ківенко Н.В. Девиантна поведінка: сучасна парадигма: Монографія / Н.В. Ківенко, І. І. Лановенко, П.В. Мельник. – Ірпінь: АДПС України, 2002. – 240 с.
7. Максимова Н.Ю. Психологія девиантної поведінки: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Н.Ю. Максимова. – К.: Либідь, 2011. – 520 с.
8. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. / Н.Ю. Максимова. – К.: ВПУ «Київський університет», 2002. - 308 с.
9. Медведев А.М. Психологическая работа с девиантными подростками: проблемы и возможности. Монография / А.М. Медведев, Т.В. Прокофьева, А.В. Юнда. – Волгоград: ФГОУ ВПО ВАГС, 2009. – 316 с.
10. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения / В.Д. Менделевич. – М.: ИД «Городец», 2016. – 368 с.
11. Міщик Л. І. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків / Л.І. Міщик, З. Г. Білоусова. - Запоріжжя: ЗДУ, 2003. — 108 с.
12. Шнейдер Л.Б. Девиантное поведение детей и подростков / Л.Б. Шнайдер. – М.: Академический Проект; Триста, 2005. – 336 с.

Додаткова література

1. Андреев Н.А., Тараканов Ю.В. Асоциальное поведение несовершеннолетних / Н.А. Андреев, Ю.В. Тараканов / под. ред. А.В. Горожанина. – Самара: Изд-во Самарського юрид. інститута Минюста Росси, 2001. – 154 с.
2. Виденеев И.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие / И.А. Виденеев. – Х.: Ун-т внутр. дел, 1997. – С. 4-16.
3. Визель Т.Г. Девиантное поведение подростков: теории и эксперименты / Т.Г. Визель, Л.В. Сенкевич, В.А. Янышева, А.К. Железнова. – Тула, 2007 - 341 с.
4. Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения): Учебн. пособие для студентов высш. учеб. Заведений / Е.В. Змановская. – М.: Издат. Центр «Академия». 2003. – 288 с.
5. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. — М.: ТЦ Сфера, при участии «Юрайт-М» 2001. - 160 с.
6. Лановенко І.І. Світоглядні настанови як основа вибору девиантної поведінки / І.І. Лановенко // Наукові студії із соціальної та політичної психології. Збірник

статей.-К.: ІСПП, 2000. – № 3 (60). - с.48 – 59. \

7. Личко А. Е. Психопатия и акцентуация характера у подростков. — 2-е изд. / А.Е. Личко. — Л.: Медицина, 1983. — 255 с.

8. Маслоу А. Мотивация и личностью / А. Маслоу. – СПб., 1999.

9. Минин А. Актуальные проблемы девиантного поведения несовершеннолетних и молодежи / А. Минин, О. Краев. – М.: Прометей, 2016. – 200 с.

10. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: Навчально-методичний посібник / В.М. Оржеховська. – Київ, 1996. – 352 с.

11. Психологічні механізми адаптації девіантів до сучасного соціокультурного середовища: Монографія / за ред.. Н.Ю. Максимової. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 254 с.

12. Рудакова И.А. Девиантное поведение / И.А. Рудакова, О.С. Ситникова, Н.Ю. Фальчевская. – Ростов – на – Дону: «Фенікс», 2005. – 156 с.

13. Усова Е.Б. Психология девиантного поведения: учеб.метод. комплекс / Е.Б. Усова. – Минск: Изд-во МИУ, 2010. – 180с.

11. Інформаційні ресурси:

1. URL: <http://subject.com.ua/pdf/24.pdf>

2. URL: <http://subject.com.ua/psychology/deviant/2.html>